

EL LAÏCISME, FILOSOFIA DE LA LLIBERTAT

Henri PENA-RUIZ*

(...) Jo voldria recordar avui la necessitat absoluta que tenim, en el moviment laic, de dir que el laïcisme no només és un principi jurídic d'organització del pluralisme espiritual, com diuen els religiosos quan tracten de definir la laïcitat. El laïcisme és una filosofia de la llibertat. Llibertat d'una consciència que té, dins de si mateixa, els mitjans de la seva pròpia llibertat, d'una consciència edificada per una educació racional, amb la cultura universal com a referència de la seva llibertat.

I no em sembla estrany que l'església catòlica no abandonés l'Índex de llibres prohibits fins l'any 1962, amb el concili Vaticà II. O sigui, que quan avui escolto monsenyor Lustinger, arquebisbe de París, pretendre que el cristianisme és la font dels drets humans, de la llibertat, la igualtat, la fraternitat, dic que aquest senyor està reescrivint la història, perquè la llibertat, la igualtat i la fraternitat les hem conquerit, amb sang i llàgrimes, contra quinze segles de persecució clerical. I quan un ens com l'església catòlica romana pretén que ella va ser l'origen d'aquests valors, quan ha trigat fins l'any 1962 a desfer-se d'aquesta vergonya que era l'«Índex librorum prohibitorum», dic que hi ha persones que tracten de conrear l'amnèsia.

Primer principi, doncs, de l'ideal laïcista: la llibertat radical de consciència, fonamentada en una consciència lliure armada per la cultura universal donada per l'escola pública i laica.

Segon valor, indissociable del primer: la igualtat estricta de tots els ciutadans individuals, sigui quina sigui la seva opció espiritual.

Introdueixo el concepte d'«opció espiritual» per assenyalar que el fet que algú es dediqui a la creença religiosa, a l'agnosticisme o a l'humanisme ateu és una opció de l'individu. I hi ha tres tipus d'opcions: (1) l'agnosticisme, la impossibilitat de conèixer, la suspensió del judici; (2) la creença en un o diversos déus; (3) l'ateisme. Doncs la laïcitat té com a principi que mai no s'ha d'oblidar, l'estricta igualtat de tots els homes, ja siguin creients, ateus o agnòstics. És clar, evidentment que aquesta estricta igualtat no és coherent amb el fet de mantenir privilegis per a una església o una religió. Tampoc no ho seria el fet de mantenir privilegis per a un ateisme oficial. Per exemple, en l'època stalinista de la Unió Soviètica, quan l'ateisme materialista es va proclamar com a gairebé convicció estatal, tampoc no es respectava la laïcitat. La laïcitat exclou tot tipus de preferència cap a una opció espiritual, sigui la que sigui.

Potser podríem dir que Marianne, la República, només ha d'ocupar-se del que és d'interès comú i la creença religiosa no és d'interès comú. El que és d'interès comú és lliurar la cultura universal a tots els homes perquè puguin ser mestres del seu judici i del seu pensament.

El tercer valor del laïcisme és la universalitat de l'esfera pública, la «res pública», del bé comú a tots. En lloc de conrear el fet de tancar-se en la seva pretesa

diferència, cal conrear allò que és comú a tots els humans. No m'oblido que l'heroi de la lluita contra l'apartheid a Sud-àfrica, Nelson Mandela, no demanava que als negres se'ls reconegués la seva diferència, sinó que demanava el dret a la 'indiferència'. No el reconeixement de la 'negritud', sinó la indiferència respecte al color de la pròpia pell, per veure només l'home, més enllà o més ençà de les diferències.

Universalitat, doncs, d'una llei comuna destinada a tots i que proporciona a tots dos béns comuns fonamentals: (1) la cultura universal i racionalista que emancipa el judici i (2) la justícia social que permet als humans viure, en l'àmbit social, tenint els mateixos drets a la seva pròpia llibertat.

(...)

* Henry PENA-RUIZ, fill d'exiliats republicans, espanyols, és professor de filosofia política a l'Institut de Ciències Polítiques de París i autor de diversos llibres sobre el laïcisme. Aquest text és un fragment de la seva intervenció al «II Encuentro por la Laicidad», Barcelona, juliol 2002. Els textos d'aquella trobada han estat publicats al volum col·lectiu LAÏCITAT I DRET A L'ESPÀI PÚBLIC, (Barcelona: Lliga per la Laïcitat 2005). Fragment corresponent a les pp. 39-41.

© dels autors. Reproducció per a ús exclusivament escolar.